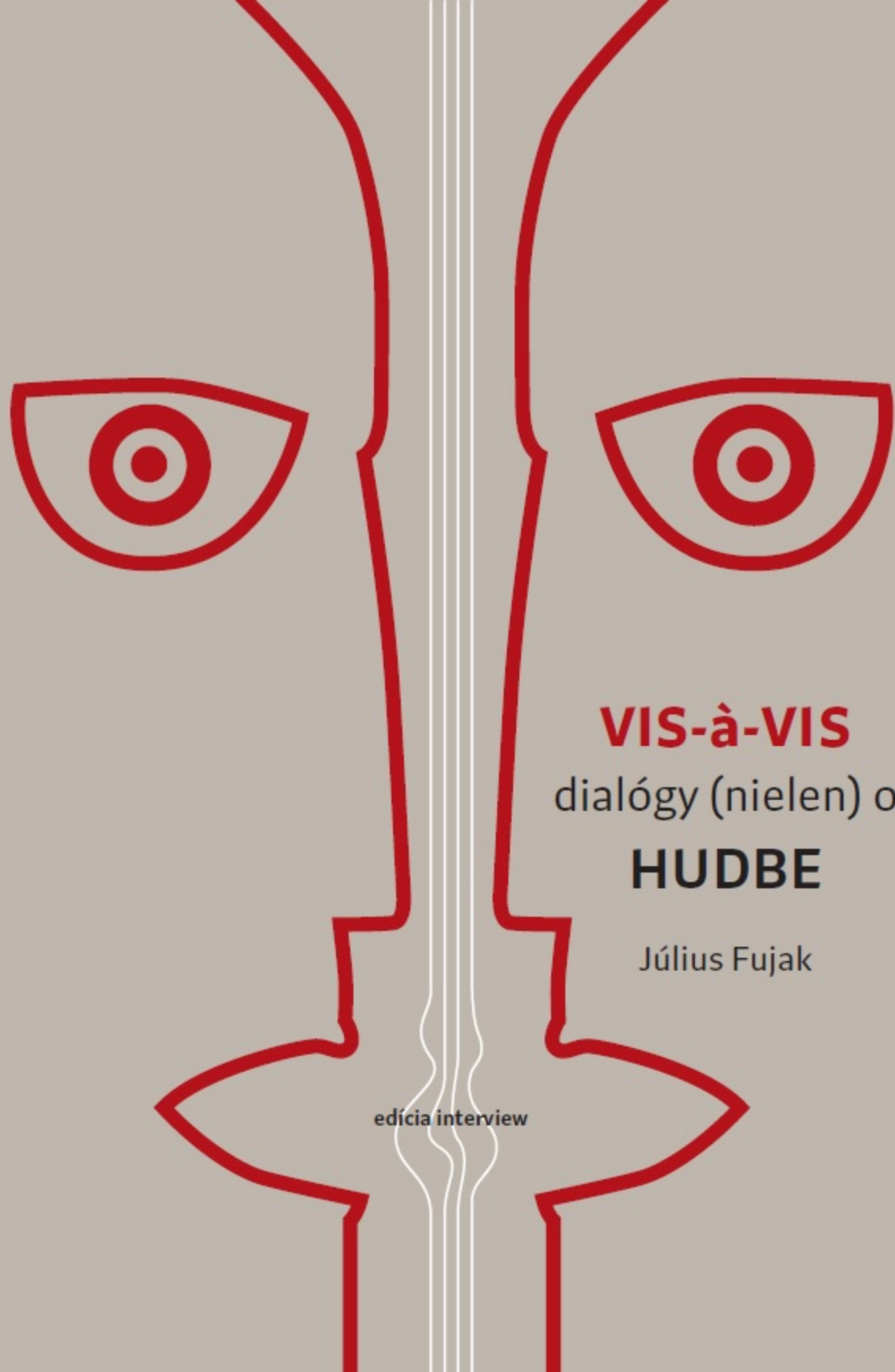
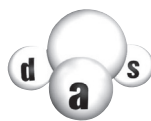

VIS-à-VIS
dialogóy (nielen) o
HUDBE

Július Fujak

edícia interview

drewo a srd

založené 1994

KNIŽNÁ EDÍCIA ČASOPISU VLNA

Július Fújak

VIS-à-VIS
dialógy (nielen) o
HUDBE

VIS-à-VIS Dialógy (nielen) o hudbe

Copyright © Július Fújak, 2018

Slovak Edition © Občianske združenie Vlna / Drewo a srd,
Bratislava 2018

Photo © Martin Burlas, Karel Cudlín, Peter Fabo, Martin Finger,
Zuzana Foltýnová, Zdenko Hanout, Pawel Karnowski, Stanislav
Klačanský, Tomáš Marušiak, Andrej Pleštinský, Eufrazio Prates,
Michal Rohaľ, Eva Svobodová, Jan Trojan

Obálka & layout © Miriam Gavulová

Jazykový redaktor: Viktor Suchý

Zodpovedný redaktor: Peter Šulej

Vydanie prvé. Edícia interview.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná, uchovávaná
v rešeršných systémoch alebo prenášaná akýmkoľvek spôsobom
vrátane elektronického, mechanického, fotografického či iného
záznamu bez predchádzajúceho písomného súhlasu autora alebo
vydavateľa.

Interné katalógové číslo: DAS 163 INTRW 01/2018

ISBN: 978-80-89550-41-8

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

S finančným príspevkom
Hudobného fondu

Hf Hudobný fond
Music Fund Slovakia

VIS-à-VIS
dialógy (nielen) o
HUDBE

Zopár slov na úvod

motto:

**Blázni sú tí, ktorí v hudbe
vnímajú len zvuk.**

Zolo Dartuzz v dialógu
s Milanom Adamčiakom

Vis-à-vis je udalosť reálnej, existenciálnej situovanosti, v ktorej sme vystavení zoči-voči niekomu či niečomu. V prípade tejto knihy rozhovorov sa, samozrejme, ako prvý ponúka význam partnerského dialógu, keď sa niekto pýta a iný je ochotný odpovedať. No predsa len, ak sa lepšie pozriete na jej názov, vysvitá z neho, že tu ide predovšetkým o vzájomné slobodné rozhodnutie postaviť sa, obrazne povedané, tvárou v tvár hudbe, najmä súčasnej hudbe v rozmanitých jej podobách a prejavoch. No ako naznačuje motto, hudba nevisí ani neznie vo vzduchoprázdne, preto sa aj tieto rozhovory o hudbe neraz stočili na iné, zdanlivo nehudobné témy, ktoré rozvibrovali nečakané súvislosti.

Nasledujúce dialógy so slovenskými a s českými hudobnými skladateľmi, hudobníkmi, hudobno-intermediálnymi umelcami a teoretikmi vznikali až na jednu výnimku v priebehu posledných desiatich rokov a boli pôvodne publikované prevažne v časopise o súčasnom umení a kultúre Vlna. Nie sú radené chronologicky, ale v abecednom mennom poradí a viaceré z nich sú v tomto knižnom vydaní z časového odstupu aktualizované, resp. rozšírené o nové otázky a odpovede.

Každé interview prebiehalo, pochopiteľne, inak: niekde sa rozhovor zastavil na pol ceste, aby po čase pokračoval, inokedy zasa prúdil spontánne rýchlo. Raz sme ho dlho odkladali, inokedy nadviazali na pozabudnutý motív. Koniec koncov aj zámlky a tiché zamyslenia k fenoménu verbálneho stretnutia patria. V texte by sme ich vedeli vyznačiť azda len plochami nepopísaného papiera... Objavovanie prekvapujúcich vzťahov a myšlienok, ktoré sa napokon môžu vynárať len v dialógoch, ma však očarilo a obohatilo v každom z nich. Dúfam, že podobne obohatia aj vás.

J. F.

Ale hudbu vidím

Rozhovor s Ivanom Acherom

Foto: Martin Finger

Ivan Acher (1973) je jeden z najzaujímavejších súčasných českých skladateľov. Venuje sa aj grafike, fotografii, filmovej réžii a v neposlednom rade písaniu poézie (vydal básnické zbierky *Psí mlíko* a *Bo Hyneme 't Vstana*). Rodák z Liberca, v hudbe *de facto* autodidakt, vyštudoval tamojšiu Technickú univerzitu – odbor odevný a textilný dizajn. Pracoval ako tesár, klampiar (a to aj vo vysokých výškach – je držiteľ Cechového certifikátu na 14 druhov strešných krytín) a dendrológ, čiže odborný ošetrovateľ a prerezávač stromov. Komponuje skladby pre renomované české teleso súčasnej hudby Agon Orchestra (viac než dvadsať orchestrálnych skladieb) a vlastné zoskupenie NUO modernüberjazzbigband, pôsobil v zoskupení VRRM. Spolupracoval s Vencom Václavkom, Monikou Načevou a ďalšími.

Je autorom hudby k viac než 150 realizáciám divadelných inscenácií a tanečných predstavení (pre Národní divadlo v Prahe, Slovenské národné divadlo v Bratislave, Divadlo Komedie, Divadlo Archa, Alfa Plzeň, Divadlo Na zábradlí, Ha-divadlo, taneční divadlo Ponec Praha, Lenku Vágnerovú & Company a i.), k rozhlasovým hrám a filmom v Čechách i v zahraničí. Založil umelecké združenie Volné radikály a WCA-AM – Celosvetové centrum autodidaktů pro převzdělávání školených hudebníků zpět na amatéry, nedávno skomponoval novú zvučku rádia Vltava... Umelec-alternatívec bizarnej imaginácie, osobnosť, akých za život nestretnete veľa, a taktiež manžel výnimočnej speváčky a pesničkárky Jany Věbrovej.

JF: Čo z hudobného zázemia a prostredia, v ktorom si vyrastal, bolo pre teba rozhodujúce? Si absolventom textilného dizajnu na libereckej Technickej univerzite a pracoval si v rozličných

zdanlivo „nehudobných“ zamestnaniach – aj ako pokrývač či dendrológ –, máš teda zreteľne neakademický hudobný background.

IA: To je tedy ale těžký kalibr na začátek. Nic nenasvědčovalo tomu, že bych měl dělat to, co teď dělám. Nevěděl jsem, že mám skládat hudbu, to by byla v kulisách dětství přinejmenším troufalá myšlenka. Když tak táhneš pytel se senem čerstvým sněhem přes pastvinu do ovčína, ležíš na vršku sena v krmelci, čekáš až to odžerou ty potvory dolu, aby se nepřecpaly řepy se šrotem... A u toho si broukáš Svadobku, to je všechno strašně poťapaný. Dokonce tam u nás byl i výběr volnočasových aktivit – takže radši nohejbal než fotbal. A s nechutí k heavy světu kamarádů ze základky tajně sháníš Depešáky (bacha, rok 198třeba7), takže nesháníš, doufáš. Při hodině hudebky příznáš Appassionatu a nadosmrtní si nezabruslíš na Bažinách. Nějak z toho všeho mladý člověk nemůže tušit, že bych se měl věnovat tomu, kam mě to samo nakonec vysypalo.

Přijímačky na desén jsem udělal jen kvůli poslední dovednosti, která mi z vědomostí na gymplu zbyla po dvouletém čundrování Evropou. Maloval jsem naštěstí dál a to mě zachránilo na přijímačkách, jinak po maturě úplnej útěk od informací a hlava prázdná. Krom neustálé fascinace hudbou. Takže ovlivněn akademickou půdou jsem jen ve smyslu – hudba jako osnova a útek. Reich je úplet ze žmolkové vlny. Když mě v blázinci střídal Typlt, musel mě dlouho kopat, abych někomu něco ukázal z těch plných šuplíků. A zpívání... to byla veškerá hudba, co jsem v dětství praktikoval. Když se sjelo balkánský příbuzenstvo o Dušičkách k nám na mlejn, zpívali jsme slovácko-slovenskej megamix s babičkami z Lefantoviec. A proto je to zázrak přímo americkéj. Všechno. A největší zázrak byl výsledek genetického

testu, kterej jsem dostal k Vánocům od ženy. Bylo jí divný, že všechno skládám přirozeně v lichejch rytmech, trápím jí v písniích malejma sekundama a čtyřčtvrtáček si neužiju. Vytřela mi slinku a poslala to na rozbor do GENOMACu. Když jsem obálku otevíral, říkal jsem si – po tátovi Němec, po mámě Slovačisko, to bude výskyt toho mého chromozomu střední Evropa, to je jistý. Na mapě ale byla sytě modrá tečka na hranicích Makedonie a Bulharska. Tak to mě nakonec ovlivnilo asi nejvíc, krom nadhledu, kterej získáš jen na laně při práci ve výškách.

JF: Rád vytváráš k svojim kompoziciám aj intermediálny presah vo vizuáli – videoart, videoklipy, krátkometrážne filmy, bizarné obaly CD... Do akej miery sú vždy ich súčasťou, respektíve mal by ich poslucháč poznať, vidieť, alebo sú tvoje hudobné tvary autonómne?

IA: Každá hudba je obrazem a obráceně. Přinejmenším si uděláš obrázek o tom, kdo za ní stojí – vtip. Jen nekomplexně myslící homo to nevidí a nevidí a neslyší a neslyší. Má hudba je z devadesáti procent nescénická v obecně chápaném smyslu scéniky jako zvukového slintu pod něco. Přestože je používána i ve filmech a inscenacích, ob stojí sama. Ale to jsem tedy hodně na povrchu, každá situace v tvorbě zvuku pro obraz a obrazu pro zvuk je specifická a ke každé dokonalé sounáležitosti visí řešení na jiném háku a jde se pokaždé jinou cestou.

Takže jasná odpověď: ano a někdy ne. Všechno má a nebo i nemá být autonomně schopné života a přenosu. Když pozitivě předpokládáme alespoň posun v čase, máme možnost každou autonomitu definovat stejně jen jako dočasnou, jako mezistav posunu k celku, který se mezitím proměnil. Tohle zpřesňování slovní, to je prdel, všechno je posunuté

už teď, ve chvíli, kdy píšu, je to pootočené... řada písmen o hudbě je zbokou nečitelná.

A s obrazem sněným, pro oči vnitřní je to nejčastěji tak... To, co se tváří, jako že „někde mám staršího bráchu“, je silné právě v tušení staršího bráchy. Jsou tedy i chvíle, kdy tanec sílí tichem. A někdy tedy vůbec ne.

JF: Keďže poznám tvoju scénickú hudbu, fotografie a poéziu, nazdávam sa, že si bez divadla, súčasného tanca, strieborného plátna či básnenia obrazmi i slovami svoj život ani nevieš predstaviť. Cítiš sa byť väčšmi skladateľom alebo intermedialnym umelec, alebo to jednoducho neriešiš?

IA: Jednoduše to neřeším. Já nevím, jak to je. Mně se to nějak řeší samo. Dělá, co mi to říká v čase a místě. Ale hudbu vidím. Vidím hudbu. A díky IRCAMu i slyším obrazy (smiech).

JF: Čo Ti dalo stretnutie a spolupráca s Ivanom Magorom Jirousom na skladbách FantasmagOratorium a Magorigami? A čo s Milanom Adamčiakom na kompozícii Typornamento pre Agon Orchestra?

IA: No... Magor... já jsem se pubertou prowarnil a proholanil a prodivišil a pak na mě přijde tenhle starej labuťák, jehož písni jsem nikdy nedočet pro velký dostatek banalit. Kurva, to mám skládat hudbu pro ty školní básničky, co jsem jimi tak pohrdal před patnácti lety? Ale když jsme se osobně potkali, okouzlit mě. Až na výjimky zase ne básněmi, ale poezií. Poezií příběhů pravidelně dávkovaných mezi opravdové básně. Brzo jsem zjistil, že když řeknu po nahrané básni STOP, začnou se teprve dít věci... Tak jsem sice stop říkal, ale nedělal. Nahrávali jsme na hausboatu na Smíchově, měl to tam blízko z kutlochu u nádraží. A takovej

začátek opravdového přátelství pak přišel, když jsem mu vysvětlil, že poezii mám ve složce „Magor asi“ a filosofování ve složce „Magor klenoty“. Povídá: „Ty tu imperialistickou mašinku Iváne, kurva, nevypínáš! Vy kundy, vy budete používat i ty sračky, co říkám mezi tím?“ Však víš, Julio, že tahle věta dokonce zazní ve *FantasmagOratoriu*... Vysvětlil jsem mu, že je neštěstí, že jako dar lidstvu je zaznamenána jen jeho poezie. Hlavně pro něj. Smáli jsme se, až si z toho všeho veselí sáhnul po rejžovici, co mi tam zbyla po Vančovi a trošku jsme to vokoštovali. Krásný to bylo.

A Milan? Tam jsem hned po dávce prvních grafických partitur věděl, že to bude supřčopr práce. Jen nastal problémek, že jsem ho chtěl i jako sólistu na desku i na koncert. Měl hrát na ten jeho „smyčcokelímkofamfrnoch“, kterej si ukutil v tý své poustevnický boudě v Banské Belé a silně mi připomínal můj květináč s hmatníkem. Ten nástroj teda. On byl furt nemocnej, neb jemně nalitej a nakonec hodně nemocnej v nemocnici, když byla premiéra s orchestrem. A nakonec jsme nestíhali ani na desku jeho sólo nahrát. A to už bylo špatný, protože jsem chtěl zachovat jeho skřipky na věky věků; pochybuju, že to někdy někdo bude mít šanci udělat. Odjížděl jsem za dva dny do Indie a Milan k nepoužití. A tak jsem musel poslat mladýmu Kršňákovi ZOOM, on ho nahrál v tom srubu v horách, z Banskej mi to poslal do Váránásí a já to pak míchal v hotýlku plným smradu z těch spálených mrtvol. No, měli jsme vokna přímo nad tím pohřebišťem. Internet hodinu denně, než se vybily 2 baterky z nákladáku, na který jela i zásuvka, videobonus na desku jsem stríhal v Udajpúru na zásuvce z objímky...

Měli něco společného, čověče, ty dva krasolidi.

JF: Si autorom mnohých zvláštnych originálnych piesní, či už pre svoju ženu Janu Vébrovú, pre Lenku Dusilovú, ale i pre divadlo. Prichádzajú k tebe samy, alebo si ich vždy musí od teba niekto vyžiadať?

IA: Jestli myslíš ty zpěvačky, tak přicházejí samy. Já jsem soužitím s děvčaty tak vyzenován, že ode mě nikdo tím směrem impulsy čekat nemůže. Voni mě vždycky odpojej od přístrojů, dotlačej mě na místo, kde to nahraju, předzpívám a zas mě posaděj na vozejk dom. A pak s tím jezděj po světě a foťej se se soškama do časáků.

JF: Predsa len som mal namysli najmä tie piesne... Sú iné, po každej stránke zvláštna „posunutá“... Tvoríš ich cielene či len úchytom?

IA: Píseň je šablona, která je stavbou a průběhem připravená dělat velký věci na lidech. Opakování silného tématu v krátkém čase, příprava na refrén, sdělení – prostě super emopast... Plácám si čerstvé maso na starou kostru. Krása. Většinou teda. Zkažený zboží ale nejde z domu, za vše ručím. Mám takovou sadu sítěk, přes které postupně cedím, pasíruju, jak by řekla Jana u svíčkový ... nejdřív mrd, pak neslyšeno, pak husina při poslechu a pak to může na krám. To je ten druh písni, který jen tak někdo neumí, ty se zvláštním čarovným kořením.

Jiná kategorie je parodování výtvarníků jiných řezníků. V divadlech se aranžím, předělávkám a verzím à la Někdo nevyhneš a to je prdeláčka za minutu hotová. Kolik já už mám italskýho country! A elektrohumoru na tři desky mīdīlíd se mi kazí v mražáku!

JF: Tvoríte s manželkou Janou Vébrovou v mnohých projektoch veľmi zaujímavú umeleckú, taxonomicky niekedy

nezaškatulkovatelnú dvojicu. Určite si šťastný, že máš pri sebe takú osobnosť a interpretku. V čom ťa v kumšte posúva, vyzýva, alebo zaskočí? A ty ju?

IA: Ano, je to moje hubený šťastí. Je to jediná z mých dosavadných, ktorá kedyž si u nádobí zpívá, nemusím chodiť nikam daleko do prírody. Poprvé jsem ji slyšel na vernisáži v ruinách textilky v Chrastavě, bylo jí sedmnáct a hlas jak ďas, a v repertoáru měla *Kykyrý* – to rozhodlo. Má velkej čuch na silný a ještě k tomu neslyšený nápad, melodiku... Má smůlu, nebo šťastí, že jí tu cestu těžkejma botama vydupala Radůza. Je to prostě ta druhá holka s harmonikou. Nic proti Dianě z armyshopu, ale Janiny písne a projev jsou opravdu výjimečný a nesrovnatelný.

Jediný, co jsem často potřeboval a sám nedokázal nahrát, byl dívčí hlas. Tak jsme spolu. Přibíhá od trouby ke kodanu nazpívat všechno, co si usmyslím. Kdo umí vařit bez receptu, nemůže špatně skládat. Je to vysoká mišelinská kuchářina. A holka z pohraničí je ideální, žádná lakovaná pražská trajda, co spálí i čaj. Takže to byl vlastně můj první sňatek z rozumu, proto to tak drží.

JF: Čo si sledoval, Ivane, založením WCAAM, čiže Celosvetového centra autodidaktů pro převzdělávání školených hudebníků zpět na amatéry a čo je náplňou umeleckého združenia Volné radikály?

IA: Volné Radikály mě napadlo jako název truc uskupení, když jsme s Jankem Růžičkou dělali pro rozhlas jeho tři minutové hry záměrně verbálně nesrozumitelné a byly jsme pokáráni za nesrozumitelnost. Měla to být jen torza hlasů, zvukové hádanky až detektivky, kde hlavní informaci nese zvuk domácích spotřebičů a pozorný posluchač vydedukuje v té zvukové hádance, co se stalo. Bylo to významně krásný,